

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อของชาวจีนมีอยู่มากมายซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของตน บ้างก็เกี่ยวกับเทพเจ้า คนจีนเชื่อว่าตามธรรมชาติต่างๆ ล้วนแต่มีเทพเจ้าสิงสถิตอยู่ ถ้ามนุษย์ทำให้เทพเจ้าพอใจ ก็จะประทานสิ่งที่ตั้งงามให้ แต่ถ้าเทพเจ้าไม่ทรงโปรดจะบันดาลให้มีภัยพิบัติต่างๆ (พื้น ดอกบัว, 2532. หน้า 6) ความเชื่อคือการยอมรับนับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นความจริงมีอยู่จริง โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานมาพิสูจน์(ทัศนีย์ ทานตวณิช, 2523. หน้า 224) ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของเทพเจ้า ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดจะมีการตั้งศาลเจ้าเพื่อจะได้ทำการสักการบูชา เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผู้คนในสังคม

ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีความยึดมั่นเกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมอย่างเหนียวแน่น เนื่องจากจีนเป็นชนชาติที่มีความเก่าแก่ มีประวัติการสร้างชาติมายาวนาน จึงมีวัฒนธรรมที่เจริญมานาน และได้พัฒนามาเป็นแบบอย่างเฉพาะตน(พรพรรณ จัทรณรจนานนท์, 2530. หน้า คำนำ) เมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่ในส่วนต่างๆ ของประเทศไทย ก็ยังคงมีวิถีชีวิตตามระบบความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิม และรวมกันอยู่เป็นชุมชนใหญ่เป็นประเพณีสืบต่อมา(สินหมิน, 2535. หน้า 1 - 9) ทำให้มีการสืบทอดความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมมาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ที่มีจีนเข้าไปอาศัยอยู่ ที่ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นสถานที่ที่มีคนจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับคนจีนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นที่โดดเด่นของจังหวัดนครสวรรค์ จนถึงกับมีการนำชื่อของประเพณีของคนจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า "เมืองสี่แคว แห่มังกร พักผ่อนบึงบรเพ็ด ปลารสเด็ดปากน้ำโพ" จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าประเพณีของชาวจีนมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวจีนมาโดยตลอดไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม

จังหวัดนครสวรรค์ เป็นเมืองที่มีชาวจีนกลุ่มภาษาต่างๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยชาวจีนเหล่านี้เข้ามาอยู่อาศัยในช่วงสมัยรัชการที่ 4 หลังจากมีการทำสนธิสัญญาบาวริง ซึ่งก่อให้เกิดการค้าระบบทุนนิยม ทำให้เมืองนครสวรรค์กลายเป็นแหล่งรวมสินค้าที่สำคัญ การขยายตัวทางการค้าดังกล่าวทำให้มีชาวจีนหลังไหลเข้ามาขายแรงงานและประกอบการค้าต่างๆ ในนครสวรรค์ คนจีนเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจของ นครสวรรค์(สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง เล่มที่ 6, 2542. หน้า 2891 – 2913)โดยเฉพาะที่ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็น ส่วนมาก และได้มีการสร้างศาลเจ้าไว้เพื่อเป็นที่สักการะบูชาหลายแห่งด้วยกัน แต่ที่มีคนจีนนับถือ มากมี 2 แห่ง คือ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ และศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา ซึ่งเป็นที่ศาสนสถานที่มี ชาวปากน้ำโพ และคนต่างถิ่นให้ความเคารพนับถือในองค์เทพเจ้าของศาลเจ้าทั้ง 2 ศาล นี้เป็น จำนวนมาก

ศาลเจ้าเป็นสถานที่ประดิษฐานเทพเจ้าตามความเชื่อของชาวจีน ชาวจีนในเมืองไทย ส่วนมากอพยพมาจากมณฑลกว๋างตุ้งและมณฑลฮกเกี้ยน กล่าวคือ ชาวจีนกว๋างตุ้ง ชาวจีนแคะ ชาวจีนไหหลำ และชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนเป็นผู้ที่ยึดมั่นในประเพณีความเชื่อเดิมอย่างเคร่งครัด และ มักสร้างศาสนสถานไว้เพื่อประดิษฐานเทพเจ้า ให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามระบบความเชื่อ ดั้งเดิมของตน ทุกแห่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อมต้องมีศาสนสถานของชาวจีน การสร้าง ศาลเจ้านั้นสร้างตามความเชื่อและประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ในความเชื่อของชาวจีน ศาล เจ้านอกจากจะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แล้ว ในบางแห่งศาลเจ้าก็เป็นเหมือนสถานศึกษาของบุตร หลานเพื่อศึกษาหาความรู้ และยังเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา งานฉลองในช่วงเทศกาลหรือ งานประจำปีต่างๆ เมื่อถึงงานเทศกาลหรืองานฉลอง ศาลเจ้าก็กลายเป็นที่ชุมนุมของชาวจีนด้วย นอกจากนั้นศาลเจ้ายังเป็นศูนย์รวมของการเล่นชนิดต่างๆ ของชาวจีน(พรพรวณ จันทโรนานนท์ , 2542 หน้า 6245 – 6257) ศาลเจ้าจึงเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญ ต่อแบบแผนในการดำรงชีวิต ของชาวจีนเป็นอย่างมาก

ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ และศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผาเป็นศาลเจ้าที่ชาวปากน้ำโพให้ความ เคารพนับถือเป็นอย่างมาก และนับว่าเป็นศาสนสถานประจำท้องถิ่นของปากน้ำโพ จนเป็นที่เรียก ขานกันในกลุ่มคนทั่วไปว่าเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ศาลเจ้าทั้งสองแห่งนั้นเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาจาก แรงศรัทธา และมีความยึดมั่นในความเชื่อดั้งเดิม เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนจีน และคนไทยเชื้อสายจีน ที่ปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ให้ความเคารพนับถือมาเป็น เวลาช้านานตั้งแต่อดีตในสมัยที่ยังไม่มีความเจริญเหมือนอย่างปัจจุบัน และได้มีความเชื่อในด้าน

ต่างที่เกี่ยวกับองค์เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เช่น เรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ในด้านการดลบันดาลในการรักษาโรค มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า เมื่อครั้งที่เกิดโรคระบาดที่ตลาดปากน้ำโพได้มีผู้ไปบนบานให้โรคระบาดนั้นหาย ต่อมาโรคระบาดก็หายไป ด้วยเหตุนี้จึงยังทำให้คนทั้งหลายมีความเชื่อศรัทธามากขึ้น จนทำให้มีประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพหลายประเพณีด้วยกัน เช่น ประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เป็นงานประเพณีของชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันที่ได้ถือปฏิบัติติดต่อกันมาเป็นเวลากว่า 70 ปี นับว่าเป็นงานประเพณีที่ยิ่งใหญ่และสำคัญของจังหวัดนครสวรรค์ โดยเฉพาะขบวน แห่มังกรทอง ซึ่งเป็นการแสดงที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักและกล่าวขวัญถึงในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (สภรณ์ โอเจริญ, 2542. หน้า 2891-2912)

ชาวปากน้ำโพมีความสัมพันธ์กับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพเป็นอย่างมาก และมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพหลายประเพณีด้วยกัน คือ งานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพเทศกาลตรุษจีน เป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะว่าจะมีการอัญเชิญองค์เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพทั้งหมดมาประจำที่ศาลเจ้าชั่วคราวที่บริเวณต้นแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับความสะดวกในการสักการะองค์เจ้าพ่อเจ้าแม่ งานจะจัดขึ้นในช่วงวันที่ 24 เดือน 12 ถึง วันที่ 5 เดือน 1 (ตามปฏิทินจีน) และจะมีการแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ไปรอบตลาดเพื่อให้ประชาชนสักการะและตั้งโต๊ะไหว้ที่หน้าบ้านเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้านและครอบครัว ปัจจุบันในขบวนแห่จะมีขบวนการแสดงต่างๆ ด้วยและที่เด่นๆ คือ การแห่มังกร และสิงโต เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานสงกรานต์ของเจ้าแห่งน้ำผา งานจะจัดขึ้นในวันที่ 15 เดือน 3 (ตามปฏิทินจีน) ซึ่งเป็นช่วงที่มีงานสงกรานต์ของทุกปีคณะกรรมการจะอัญเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ จากศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผาออกมาให้ประชาชนได้สักการะและสงกรานต์ งานฉลองวันเกิดเจ้าพ่อกวนอู กำหนดงานวันที่ 14 – 15 เดือน 5 (ตามปฏิทินจีน) ซึ่งคณะกรรมการจะได้เชิญเจ้าพ่อกวนอูมาที่ศาลเจ้าชั่วคราวเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้สักการะ และในงานมีอุปการจีนสมโภชตลอดงาน งานเทศกาลสารทจีน และงานทิ้งกระจาดในวันที่ 10 – 15 เดือน 7 (ตามปฏิทินจีน) ซึ่งจะมีการจัดงานที่ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่หน้าผา และงานฉลองวันเกิดเจ้าแม่ทับทิม ในวันที่ 14 – 16 เดือน 10 (ตามปฏิทินจีน) งานจัดที่ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ จะเห็นได้ว่าชาวปากน้ำโพนั้นมีความสัมพันธ์กับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพอย่างมาก และด้วยความเชื่อ ที่มีต่อเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพนั้นทำให้มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “ความเชื่อ เกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” ซึ่งจะช่วยให้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อ ความศรัทธา และวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันจากอิทธิพลของความเชื่อในเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ซึ่งผลของการศึกษาจะสามารถใช้เป็นข้อมูลสาระสนเทศ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสนใจ จนสามารถเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน และสามารถใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และส่งเสริมประเพณีที่ดั่งงามของท้องถิ่นให้สืบเนื่องต่อไป

จุดประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ความเชื่อ ความศรัทธา และวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบัน จากอิทธิพลของความเชื่อในประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. ผลงานวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสาระสนเทศแก่ องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ วัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์
3. ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ เผยแพร่ และส่งเสริมประเพณีที่ดั่งงามของท้องถิ่นให้สืบเนื่องต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา คือ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาไว้ดังนี้

2.1 ศึกษาบริบททางวัฒนธรรม

2.2 ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ

2.3 ศึกษาอิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

3. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา

3.1 ประชากร ได้แก่ ชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธี การสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)เพราะผู้ที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีความสามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพได้เป็นอย่างดีจำนวน 18 คน ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

3.2.1 คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ เลือกมาจากคณะกรรมการของศาลเจ้าทั้งสองแห่ง จำนวนศาลเจ้าละ 4 คน รวมเป็น จำนวน 8 คน

3.2.2 คณะกรรมการจัดงานแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จำนวน 5 คน

3.2.3 ชาวปากน้ำโพที่มีความเคารพในเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ จำนวน 5 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับอำนาจเหนือธรรมชาติว่ามีอยู่จริง และสามารถให้คุณหรือโทษต่อมนุษย์ได้ ในที่นี้หมายถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ ด้านประเพณีและพิธีกรรม
2. คนไทยเชื้อสายจีน หมายถึง บุคคลผู้ที่มีบรรพบุรุษเป็นคนต่างด้าวที่เป็นคนจีน หรือคนต่างด้าวที่เป็นคนจีนแต่ได้รับสัญชาติเป็นคนไทยแล้ว ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
3. อิทธิพลต่อวิถีชีวิต หมายถึง อำนาจของความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

